

Sygn. akt III CZ 8/16

POSTANOWIENIE

Dnia 10 marca 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Dończyk (przewodniczący)

SSN Zbigniew Kwaśniewski

SSA Janusz Kaspryszyn (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa J. B.

przeciwko [...]

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 10 marca 2016 r.,

zażalenia powoda

na wyrok Sądu Okręgowego w K.

z dnia 8 października 2015 r.,

**oddala zażalenie i pozostawia rozstrzygnięcie o kosztach
postępowania zażaleniowego w orzeczeniu kończącym
postępowanie w sprawie.**

UZASADNIENIE

Pozwem wniesionym w dniu 5 marca 2014 r. powód J. B. domagał się zasądzenia nakazem zapłaty w postępowaniu nakazowym od strony pozwanej Firmy [...] spółki jawnej oraz R. G., S. K. i S. S. kwoty 5.005,34 zł z ustawowymi odsetkami oraz kosztami procesu. W uzasadnieniu żądania powód wskazał, iż z tytułu uczestnictwa w pozwanej spółce przysługuje mu roszczenie o wypłatę zysku w wysokości 500.000 zł. Wskazał, iż w dniu 23 maja 2013 r. strony zawarły porozumienie, co do ratalnej spłaty długu, w tym do dnia 28 lutego 2014 r. kwoty 5.000 zł.

W dniu 19 marca 2014 r. Sąd wydał nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym zgodnie z żądaniem powoda.

We wniesionych zarzutach od nakazu zapłaty pozwani zaskarżyli wskazany nakaz zapłaty w całości. Podnieśli zarzut nieistnienia wierzytelności wobec jej umorzenia wskutek dokonanego przed wytoczeniem powództwa potrącenia.

W dniu 13 października 2014 r. Sąd Rejonowy w K. wydał wyrok, w którym utrzymał nakaz zapłaty w mocy.

Wyrokiem z dnia 8 października 2015 r. Sąd Okręgowy w K. uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania oraz orzeczenia o kosztach postępowania apelacyjnego. Sąd drugiej instancji uznał, że sprawa nie podlegała rozpoznaniu w postępowaniu uproszczonym, a Sąd Okręgowy nie rozpoznając zgłoszonego przez pozwanego zarzutu wygaśnięcia wierzytelności powoda wobec umorzenia wzajemnych wierzytelności na skutek przedprocesowego zarzutu potrącenia, nie rozpoznał istoty sprawy.

W zażaleniu na wyrok Sądu Okręgowego powód zarzucił naruszenie przepisów art. 386 § 4 k.p.c. w zw. z art. 485 k.p.c. i 493 § 3 k.p.c. oraz 162 k.p.c. na skutek błędnego przyjęcia, że Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 394¹ § 1¹ k.p.c., zażalenie do Sądu Najwyższego przysługuje od orzeczenia Sądu drugiej instancji, którym uchylono wyrok Sądu pierwszej instancji i przekazano mu sprawę do ponownego rozpoznania. Rozważając charakter wskazanego środka zaskarżenia, Sąd Najwyższy podkreślał, że kontrola dokonywana w ramach tego środka musi mieć charakter formalny, ograniczony do przesłanek uchylenia orzeczenia Sądu pierwszej instancji, bez wkraczania w kompetencje Sądu *in merito*. Oznacza to, że w postępowaniu toczącym się na skutek zażalenia na orzeczenie kasatoryjne, jeżeli u podstaw orzeczenia kasatoryjnego legły przesłanki określone w art. 386 § 4 k.p.c., Sąd Najwyższy bada, czy rzeczywiście Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy albo czy wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości. Dokonywana ocena ma jednak charakter czysto procesowy. Zażalenie przewidziane w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. nie jest bowiem środkiem prawnym służącym kontroli prawidłowości oceny materialnoprawnej podstawy orzeczenia, która może być przeprowadzona wyłącznie w postępowaniu kasacyjnym. Z tej przyczyny odmienne ujęcie zakresu kognicji Sądu Najwyższego w postępowaniu toczącym się na skutek zażalenia przewidzianego w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. jest niedopuszczalne (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 25 października 2012 r., I CZ 136/12, z dnia 25 października 2012 r., I CZ 139/12, z dnia 25 października 2012 r., I CZ 143/12, z dnia 7 listopada 2012 r., IV CZ 147/12, z dnia 9 listopada 2012 r., IV CZ 156/12, z dnia 28 listopada 2012 r., III CZ 77/12, i z dnia 5 grudnia 2012 r., I CZ 168/12).

W judykaturze pojęcie "nierozpoznania istoty sprawy" w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c. jest wykładane jednolicie. W wyrokach z dnia 9 stycznia 2001 r., I PKN 642/00, z dnia 5 lutego 2002 r., I PKN 845/00, z dnia 12 lutego 2002 r., I CKN 486/00, z dnia 25 listopada 2003 r., II CK 293/02, z dnia 24 marca 2004 r., I CK 505/03, z dnia 16 czerwca 2011 r., I UK 15/11, przyjęto, że do nierozpoznania istoty sprawy dochodzi wówczas, gdy rozstrzygnięcie Sądu pierwszej instancji nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy, gdy sąd zaniechał zbadania materialnej podstawy żądania albo merytorycznych zarzutów strony, bezpodstawnie przyjmując, że istnieje przesłanka materialnoprawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie. Jak przyjmuje się w orzecznictwie Sądu Najwyższego, do

nierozpoznania istoty sprawy dochodzi także wtedy, gdy Sąd pierwszej instancji zaniechał zbadania zarzutów merytorycznych przeciwstawionych zgłoszonemu roszczeniu w tym także zarzutu potrącenia (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 marca 2013 r., I CZ 7/13). Potrącenie jest przede wszystkim instytucją prawa materialnego. Z tego względu ocena prawna zarzutu potrącenia jest kwestią prejudycjalną dla oceny zasadności powództwa, choć ta ocena nie jest wprost wyrażona w sentencji orzeczenia. Sąd nie może uchylić się od zbadania zasadności potrącenia (art. 498 k.c.) w ramach rozpoznawanej sprawy, co oznacza, że zobowiązany jest ocenić czy istnieje i w jakiej wysokości wierzytelność pozwanego (por. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 18 grudnia 1973 r., III CRN 272/73). Rzeczywiście bez ustalenia istnienia i wysokości każdej z wierzytelności, nie jest możliwa ocena, czy na skutek potrącenia doszło do wzajemnego umorzenia tych wierzytelności w całości bądź w części (zob. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 20 grudnia 2006 r. IV CSK 299/06; z dnia 25 lutego 2005 r., II CK 434/04). Te uwagi należy odnieść także do zarzutu nieistnienia wierzytelności dochodzonej pozwem, wskutek przedprocesowego potrącenia wzajemnych wierzytelności stron.

W rozpoznawanej sprawie Sąd drugiej instancji zasadnie uznał, że brak było podstaw do rozpoznania sprawy w postępowaniu uproszczonym z uwagi na dochodzenie przez powoda części roszczenia w sytuacji, gdy postępowanie uproszczone nie byłoby właściwe dla całego roszczenia wynikającego z faktów przytoczonych przez powoda (art. 505³ § 3 k.p.c.). Skoro Sąd Okręgowy uznał, że zarzut potrącenia został złożony przed procesem, co wyłączyło ograniczenia w dowodzeniu przewidziane w art. 493 § 3 k.p.c. w zw. z art. 485 k.p.c., to trafnie Sąd odwoławczy ocenił, że wyrok Sądu Rejonowego należało uchylić i przekazać sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania, gdyż Sąd pierwszej instancji nie rozpoznając zgłoszonego przez stronę pozwaną zarzutu materialnoprawnego, zaniechał rozpoznania istoty sprawy. Należy zauważyć, że w rozpoznawanej sprawie Sąd drugiej instancji uznał, iż brak było podstaw do rozpoznania sprawy w postępowaniu uproszczonym, co czyni zarzut naruszenia art. 162 k.p.c. prawnie indyferentnym dla oceny zasadności zażalenia.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c. oddalił zażalenie i - stosownie do art. 108 § 1 zd. pierwsze k.p.c.

w związku z art. 391 § 1, art. 398²¹ i art. 394¹ § 3 k.p.c. - pozostawił rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego Sądowi wydającemu orzeczenie kończące postępowanie w sprawie.

kc

jw.